

CIRCUS DER WONDEREN

Eerder verschenen van Elizabeth Macneal bij The House of Books:

De poppenfabriek

Elizabeth Macneal

Circus der Wonderen

Uit het Engels vertaald door Henk Moerdijk

the house of books

Oorspronkelijke titel: *Circus of Wonders*

Oorspronkelijk uitgegeven door: Picador, een imprint van Pan Macmillan,
Londen 2021

© Elizabeth Macneal, 2021

© Nederlandse uitgave: The House of Books, Amsterdam 2021

© Vertaling uit het Engels: Henk Moerdijk, 2021

Voor deze vertaling is gebruikgemaakt van de vertaling van L.A.J. Burgersdijk,
uit: *De werken van William Shakespeare*, 11^e deel, Leiden, E.J.Brill, 1888, p. 391

Titeltypografie: © Novia Jonatan

Omslagbeelden: © akg-images/Voller Ernst, Shutterstock

Omslagontwerp Nederlandse uitgave: bij Barbara, Amsterdam

Auteursfoto: © Mat Smith

Typografie: Crius Group, Hulshout

ISBN 978 90 443 5502 4

ISBN 978 90 443 5503 1 (e-book)

NUR 342

www.thehouseofbooks.com

www.overamstel.com

OVERAMSTEL

uitgevers

The House of Books is een imprint van Overamstel uitgevers bv

Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt
door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder
voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor mijn ouders, met alle liefde

Deel een

MEI 1866

De rivier
waar je zojuist
je voet in zette
is weg –
dat water
heeft plaatsgemaakt
voor dit
en dit.

HERACLITUS, *Fragmenten*

Wij zijn ongevormd, slechts half gemaakt

MARY SHELLEY, *Frankenstein*, 1823

Nell

Het begint met een aankondiging, vastgespijkerd op een eik.

‘Het Circus der Wonderen van Jasper Jupiter!’ roept iemand.

‘Wat is dat?’

‘Het beste circus ter wereld!’

Iedereen werkt zich naar voren, ellebogend, foeterend, schreeuwend. ‘Kijk toch uit!’ krijst een vrouw.

Onder een paar oksels door vangt Nell een glimp op van het affiche. De kleur zingt; helder rood met een goudgele rand. Er staat een vrouw met een baard op, ze draagt een rood doublet en heeft veterlaarsjes met gouden vleugels aan haar voeten. *Stella de zangvogel, bebaard als een beer!* Nell buigt zich naar voren, ze wil het hele affiche zien, de dansende woorden kunnen lezen. *Minnie, het fameuze monster: een enorm grijs beest met een lange snuit. Brunette, de reuzin uit Wales. ’s Werelds kleinste rariteitenmuseum: een tekening van een witte krokodil in een pot, de afgeworpen huid van een slang.*

Bovenaan het affiche, bijna drie keer zo groot als de andere attracties, prijkt het hoofd van een man. De uiteinden van zijn snor krullen scherp omhoog en hij steekt zijn stok als een bliksem-schicht omhoog. *Jasper Jupiter*, leest ze, *kermisbaas, presenteert een verbluffend gezelschap van levende curiositeiten...*

‘Wat is een levende curiositeit?’ vraagt ze aan haar broer.

Hij geeft geen antwoord.

Terwijl ze daar staat te kijken, vergeet ze de eindeloze rits viooltjes en narcissen die gesneden en samengebonden moeten

worden, de talloze bijensteken waarvan ze grote bulten op haar handen krijgt, de voorjaarszon die haar gezicht zo warm maakt dat het lijkt alsof ze levend gekookt wordt. Verwondering ontvlamt in haar. Het circus komt, hier, in hun kleine dorp. Het zal zich vastpinnen op de zoutgebleekte velden achter hen, de lucht beschilderen met prachtige kleuren, messenjongleurs en exotische dieren en meisjes uitspuwen die door de straten zullen paraderen alsof de wereld van hen is. Ze drukt zich tegen haar broer aan en luistert naar het spervuur van vragen. Uitroepen van ontzetting en bewondering.

‘Hoe krijgen ze die poedels ooit aan het dansen?’

‘Een aap, gekleed als een kleine dandy!’

‘Zou die vrouw echt een baard hebben?’

‘Muizenvel. Ze hebben vast muizenvel op haar gezicht geplakt.’

Nell staart naar het affiche – de krullende randen, de felle kleuren, de glanzende letters – en probeert het in haar geheugen te griffen. Kon ze het maar meenemen. Ze zou willen terugkomen als het donker is om stiekem die spijkers uit de boom te pulken – voorzichtig, het papier mag niet scheuren – en het affiche mee naar huis te nemen, zodat ze ernaar kan kijken wanneer ze wil, zich net zo lang over die vreemde mensen kan buigen als over de houtgravures in de Bijbel.

In dorpen in de buurt zijn al vaker circustenten opgezet, maar bij hen nog nooit. Haar vader is zelfs helemaal naar Hastings gegaan toen het circus van Sanger daar was neergestreken. Hij kwam thuis met verhalen over jongens met gestifte lippen, mannen die op hun kop paardreden en ondertussen met pistolen op grote bierpullen schoten. *Je gelooft je ogen niet. En de hoertjes... die... die doen het voor even weinig als die meiden uit de grote stad.* Op het land gingen de rampverhalen vrolijk van mond tot mond. Dierentemmers waren opgegeten door leeuwen, meisjes waren doodgevallen toen ze over een hoog koord trippelden, een tent was met toeschouwers en al in vlammen opgegaan en walvissen waren levend gekookt in hun bassin.

Als het geschreeuw even ophoudt, klinkt er een stem: ‘Zit jij er ook bij?’

Het is Lenny, de krattenmaker, zijn ogen gaan half schuil achter zijn lange rode haar. Hij grijnst alsof hij verwacht dat iedereen meedoet. De mensen om hem heen vallen stil en aangemoedigd verheft hij zijn stem. ‘Doe eens een handstand! Voordat straks de andere wonderen komen.’

Omdat haar broer verstart, denkt Nell eerst dat Lenny het tegen hem heeft. Maar dat kan helemaal niet, er is niks bijzonders aan Charlie, en Lenny kijkt naar haar, zijn blik glijdt over haar handen en wangen.

Het blijft stil, op wat fluisteringen na.

‘Wat zei hij?’

‘Ik verstond het niet!’

Geschuifel. Gefriemel.

Nell herkent het gevoel: ogen die op haar branden. Als ze opkijkt schrikken ze, hebben ze ineens opvallend veel aandacht voor hun nagels of een steen op de grond. Ze willen aardig zijn, ze weet het, haar de vernedering besparen. Oude herinneringen scheuren open. De storm die twee jaar geleden zout over de viooltjes uitstrooide en de bloemen verschrompelden en haar vader die toen met een trillende vinger naar haar had geweest. *Zij is een onheilsteken, ik zei het al toen ze geboren werd.* Mary, het liefje van haar broer, bang om haar per ongeluk aan te raken. *Is het besmettelijk?* Het schaamteloze staren van langstreckende reizigers, kwakzalvers die haar pillen en smeersels en poeders wilden aansmeren. Een leven waarin je verschrikkelijk zichtbaar en tegelijkertijd ongezien bent.

‘Wat zei je, Lenny?’ grauwt haar broer. Alle snaren staan strak, hij is gespannen als een terriër die ratten heeft geroken.

‘Laat hem maar,’ fluistert ze. ‘Alsjeblieft.’

Ze is geen kind, geen stuk vlees waar de honden om kunnen vechten. Het is niet hun gevecht, het is háár gevecht. Ze voelt het,

als een vuist in haar buik. Ze bedekt zichzelf met haar handen alsof ze naakt is.

De meute wijkt naar achteren als Charlie begint te beuken, hij zit boven op Lenny en zijn armen zwaaien alsof hij op een aambeeld hamert. Iemand probeert hem weg te trekken, maar hij is een monster, hij slaat en schopt en timmert.

‘Charlie, alsjeblieft,’ smeekt ze en ze probeert haar broer bij zijn overhemd te pakken. ‘Hou op.’

Ze kijkt op. Opeens is er ruimte om haar heen. Ze staat apart van de menigte, friemelt aan de boord van haar muts. In het zand glinstert een juweel van bloed. Onder haar oksels zitten zweetplekken. De dominee laat zijn hand boven haar schouder zweven alsof hij haar een klopje wil geven.

Haar bijensteken kloppen, het sap van de bloemen heeft blauwe vlekken gemaakt op haar handen.

Nell wurmt zich door de menigte. Gegrom van vechtende mannen, scheurende kleding. Ze laat het achter zich en loopt naar de kliffen. Ze verlangt ernaar om te zwemmen, om de ondraaglijke kracht van de stroming te voelen, die doffe pijn in haar armen en benen terwijl ze ertegen vecht. Niet rennen, zegt ze tegen zichzelf, maar al gauw zet ze er de vaart in en brandt haar adem in haar keel.

Toby

Toby zou eigenlijk terug moeten rijden naar het kampement, langs die kronkelende heggen moeten denderen voordat het begint te schemeren. Maar hij vindt het heerlijk als de mensen naar hem kijken wanneer hij met spijkers tussen zijn lippen de affiches ophangt. Hij doet er langer over dan nodig, alsof dit zijn aandeel in de voorstelling is. Zijn broer zou lachen om de theatrale manier waarop hij met de hamer zwaait en dan een stap opzij doet alsof hij zijn cape wegzwiept en iets onthult. *Tadaaaa*. Maar de dorpelingen kijken naar hem alsof hij belangrijk is, ze zien hem, en hij trekt zijn schouders naar achteren, zet de kroon van paardenbloemen recht die hij voor zijn paard heeft gemaakt.

Eenmaal terug in het kampement zal hij weer in de achtergrond verdwijnen. Hij staat slechts in dienst van anderen, zijn brute kracht is de enige manier waarop hij de schuld aan zijn broer kan aflossen. Hij tilt hooi en sjouwt met tentpalen en oliet ratels. Hij is groot, maar niet groot genoeg. Hij is dik, maar niet vet genoeg. Zijn kracht komt van pas, maar hij is bij lange na niet zo sterk als de mensen die er hun brood mee verdienen, zoals Violante, de Spaanse Hercules, die een ijzeren kanon van bijna tweehonderd kilo kan optillen aan zijn haar.

Hij staat bij de herberg, mensen kijk naar de affiches die uit zijn zadeltas steken, zijn kraag is nat van het zweet. De dag is te helder, te warm, om echt te zijn. Stil en volmaakt als een glazen kerstbal hangt hij in de lucht, alsof hij elk moment kan breken.

Hij kijkt naar een blond meisje dat naar de zee rent, terwijl

het stof als rook achter haar opwarrelt. Een jongen met sproeten komt trekkebenend bij de herberg de hoek om, met bloed op zijn neus en mond. *Ze waren zo opgewonden over het circus dat ze begonnen te knokken.* Dat zal hij vanavond tegen zijn broer Jasper zeggen. Een verhaal over zulke hooggespannen verwachtingen zal Jaspers chagrijn wat verlichten, want kregel zal hij vast en zeker worden wanneer hij voet zet in dit... tja, dorp is eigenlijk al een groot woord. Houten huisjes als oude dametjes zo krom, honden waarvan je de ribben kan tellen. Hij denkt aan Sebastopol en de verkoolde omhulsels van huizen, en de bloemengeur staat hem tegen. Zijn vingers trillen, de teugels rinkelen. De meeuwen krijsen als mortieren. De stank van oude lijken, van opgedroogde mest. Hij wrijft over zijn wang.

Hij klimt op zijn paard (Grimaldi, vernoemd naar de clown), drukt zijn sporen in de buik en begint aan de terugreis naar hun huidige standplaats, een uur rijden vanaf dit dorp. Vanavond zullen ze hun wagens laden, de zebra's inspannen en in een trage stoet op weg gaan naar dit dorp. Hij heeft een veld geregeld waar ze hun tent kunnen opzetten en de plaatselijke kruidenier opdracht gegeven kolen en oude groenten voor de dieren te leveren.

Vlak na het tolhek kiest Toby voor de langere weg langs de kust, waar hij het meisje zag rennen. Rijdend naar de kliffen komt hij langs ommuurde tuintjes vol viooltjes en bedenkt zich dat dit een dorp van bloemenkwekers is. Hij hoort zijn eerste koekoek van het jaar, rijdt in een rustige galop langs een tapuit die op een tak zit.

De zee is jeneverhelder, rotsen scherp als bajonetten. Zee en lucht komen samen in een kleurloze waas. Hij blijft staan en houdt zijn vingers in een rechthoek voor zijn ogen, alsof hij het tafereel met zijn fotografeertoestel wil vastleggen. Hij laat zijn handen zakken. Sinds de Krimoorlog doen zulke ongerepte beelden hem weinig meer. Hij haalt een sigaar en een doosje lucifers uit zijn zak.

Dan, terwijl hij een lucifer aanstrijkt en de geur opsnuift van kamfer en zwavel, ziet hij het meisje op een rots staan, alsof ze op

het punt staat een podium op te wandelen. De zee is een meter of twee, drie onder haar. Hij schreeuwt 'Nee!', maar ze werpt zich al naar voren, tenen gestrekt, het lichte haar golvend als een vlam achter haar hoofd. De zee slokt haar op, gorgelt. Heel even komt ze weer boven, armen vechtend in de lucht. Hij verliest haar uit zicht. Het water kolkte.

Ze verdrinkt, hij weet het zeker. Ze blijft te lang onder water. Hij springt van zijn paard en spurt naar de zee. Het steile klifpad af, stenen schieten weg, hij verdraait zijn enkel, achter hem begint Grimaldi te steigeren. Ze is nergens te bekennen. Pijn als een mes. Haar hand verschijnt alsof die uit zee groeit. Hij wil zijn overhemd uittrekken, maar bedenkt zich en duikt het ondiepe water in. Het is koud, maar dat kan hem niet schelen.

Ineens komt ze weer boven, en haar armen klieven door de golven. Ze deint en draait mee met de zee, als een zeehond die zich koestert in het water. Ze schopt haar benen omhoog, duikt en komt weer boven, haren op haar gezicht geplakt. Toby voelt zich een indringer; het is alsof ze helemaal in haar eigen wereld zit, maar gefascineerd kijkt hij naar de stille flair van haar bewegingen, naar haar lichaam dat door het water glijdt als een warm mes door de boter. Ze baant zich een weg naar de rots waar ze vanaf is gesprongen, wacht op een golf en klampt zich dan vast aan de stenen. Haar jurk plakt tegen haar lijf. Hij verwacht bijna een staart met schubben in plaats van twee benen.

Eenmaal op de rots ziet ze hem, en hij ziet zichzelf zoals zij hem moet zien, met een kalfsleren wambuis die van zijn schouder is gegleden en een drijfnapte broek. Zijn openhangende hemd, zijn blote bleke buik. Een domme beer van een kerel. Hij bloost, het schaamrood vlekt in zijn nek.

'Ik... Ik dacht dat je verdronk,' zegt hij.

'Nee hoor.'

Ze steunt met haar kin in haar handen en kijkt hem kwaad aan. Een donkere schaduw bedekt de helft van haar gezicht. Hij beseft

dat er iets achter haar woede zit, een hunkering, alsof deze wereld te klein voor haar is, alsof ze naar meer verlangt. Hij voelt het als een steek in zijn eigen borst.

Ze wendt haar blik van hem af, richt haar ogen op de horizon, en er is iets aan haar wat hij niet kan verklaren. Het lijkt wel of de schaduw op de verkeerde kant van haar gezicht valt. Hij zal zich wel vergissen. Hij kijkt nog eens goed. Een rilling trekt knisperend door zijn lichaam. Hij doet een paar stappen naar voren, terwijl de golven zijn knieën omspoelen.

Het is alsof iemand met een verfkwast van haar wang naar haar kin is gegaan en met bruine verf de rest van haar gezicht en nek heeft bespat. Hij zou zijn blik moeten afwenden, maar hij kan het niet. Hij kan niet geloven dat dit vredige dorp zo'n bijzondere inwoner heeft. Hier, tussen de brandnetels, de drek en de ingezakte hutjes.

'Ja hoor, kijk maar eens goed. Waarom niet?' zegt ze. Er zit iets uitdagends in haar blik, alsof ze wacht op het moment dat hij terugdeinst.

Haar woorden slaan een gat in hem. Hij loopt rood aan. 'Ik...'
stamelt hij. 'Ik... Ik wilde niet...'

De stilte neemt het over. De golven spugen naar hem en slaan donderend op de rotsen. De zee staat tussen hen in, alsof hij haar beschermt. Hij moet teruggaan. De zon staat al laag, hij zal een uur in het donker moeten rijden. Hij kent deze streek niet. Hij voelt aan het mes op zijn dij; een eventuele struikrover die hem vanuit een boom bespringt zal het tussen zijn ribben krijgen.

Op de kliffen wordt geroepen, door een man. 'Neeel-lie! Neeel-lie!'

Ze schiet achter de rots, uit het zicht.

Misschien is het haar man; ze lijkt oud genoeg om getrouwd te zijn. Hebben ze ruzie gehad, vraagt hij zich af, zou ze zich daarom achter de rots verstoppen?

'Nou, dag,' zegt hij, maar ze zegt niets terug.

Hij loopt rustig terug. Zeeanemonen wiegen zelfgenoegzaam in rotspoeltjes. Hij bestijgt Grimaldi en komt op het pad naar boven de man tegen die haar naam roept. Hij tilt zijn pet iets op.

‘Hebt u daar beneden een meisje gezien?’ vraagt hij.

Toby blijft staan, en de leugen komt er gemakkelijk uit. ‘Nee.’

Zodra hij boven op de klif is kijkt hij achterom, maar het meisje is weg. Misschien het water in geglipt, of ze zit nog weggedoken achter de rots. Spetters vliegen op van die kleine stenen bult. Hij schudt zijn hoofd en spoort zijn paard aan tot galop.

Hij rijdt alsof de duivel hem op de hielen zit. Alsof hij aan zichzelf wil ontsnappen, aan zijn eigen gedachten, alsof hij ruimte wil scheppen tussen hem en haar. Vliegjes blijven in zijn keel hangen. Het zadel piept. Hij wil haar daar laten, als een kind dat een steen heeft opgetild en die wil terugleggen zonder de pissebed te doden die eronder zit. Hij wil haar vergeten. Maar hij ziet haar steeds voor zich, alsof ze op glas gedrukt staat.

Ja hoor, kijk maar eens goed. Waarom niet?

Hij knijpt zijn ogen even dicht, gaat nog harder rijden. Ineens mist hij zijn broer vreselijk, hij verlangt naar zijn gezelschap, wil dat zijn broer hem binnenhaalt zodat hij verzekerd is van zijn stilte en bescherming.

Scutari. Scutari. Scutari.

Die koude nachten, de fluitende kogels. Rillende soldaten onder gescheurde teerkleden.

Dat is geweest, zegt hij tegen zichzelf. Niemand weet wat hij gedaan heeft, behalve Jasper. Niemand weet het. Maar zijn hart gaat tekeer en hij buigt zich dieper over het paard, omdat hij bang is eraf te stuiteren. Een meeuw kijkt naar hem, krijst alsof hij zegt: *Ik weet het... Ik weet het... Ik weet het...*

Hij is een lafaard, een leugenaar, door hem is er iemand dood. En hij had de dood van duizend mannen op zijn geweten kunnen hebben.

Mussen schieten uit het struikgewas. Hij passeert een paard-

en-wagen. Een haas komt bijna onder Grimaldi's hoeven. Toby is altijd voorzichtig; zo hard als nu heeft hij nog nooit gereden.

Hij zal zijn broer vertellen over het meisje en Jasper zal hem verrukt toelachen. Het zal zijn schuldgevoel verlichten, al is het maar een beetje. Dat is het eerste wat hij gaat doen als hij terug is in het kampement. Als hij het niet doet, komt zijn broer er toch wel achter. Soms krijgt hij het gevoel dat Jasper zijn hersenen in een glazen potje heeft zitten. Alsof hij een open boek is, een simpele machine waarvan Jasper alle onderdelen moeiteloos in elkaar zet. Hij duikt weg voor een laaghangende tak en zijn bovenbenen branden. Hij ziet voor zich hoe Jasper zilveren ringen van de vingers van dode soldaten trekt, een tas vol Russische crucifixen vasthoudt. *Pakken wat je pakken kan! Zo schrapen we ons circus bij elkaar!*

Als hij Jasper over het meisje vertelt, over Nellie, wat zal er dan gebeuren?

Anderen zullen ook zien hoeveel ze waard is. Ze zou veel meer kunnen verdienen dan hier in dit dorp.

Maar terwijl een fazant geschrokken opfladdert, ziet hij zichzelf opeens als een bloedhond, door het dolle heen, die zijn broer een dode vogel komt brengen.

Nell

‘Neeel-lie, Neeel-lie.’

Haar broer roept haar, maar Nell reageert niet. Ze kijkt naar de man die gebogen over de manen van zijn paard over de kliffen galoppeert. Ze heeft de tegenstrijdige neiging hem terug te roepen, zodat hij nog een keer naar haar kan kijken zoals hij eerder deed. Ze ziet hem weer staan, met het kolkende water rond zijn knieën, zijn geschrokken paard met de zadeltas vol affiches. *Ik dacht dat je verdronk.* De herinnering is zo levendig dat ze verbaasd constateert dat het strand leeg is. Ze drukt haar knokkels hard in haar dijen bij de gedachte dat hij haar heeft zien dartelen in het water. Misschien lacht hij haar nu wel uit, net als Lenny.

Doe eens een handstand! Voordat straks de andere wonderen komen.

Nu is er niemand, is ze helemaal alleen met duizend zeepokken en een rotspoel vol wegschietende krabben die even doorzichtig zijn als haar nagels. De stem van haar broer sterft weg. Haar moedervlekken jeuken van het zilte water en ze tilt haar doorweekte rok op om ze te bekijken. Het liefst zou ze er nu hard met haar nagels overheen gaan. Sommige lijken op sproeten, maar andere zijn zo groot dat ze maar net tussen haar gespreide vingers passen. Op haar borst, op haar rug, op haar armen. Ze heeft ze nooit gezien als klodders of vlekken, zoals haar vader ze noemt. Zelf ziet ze ze liever als stenen en kiezels, als zandkorrels, als een spikkelige kust die zich uitstrekt over haar lichaam.

Ze herinnert zich de kermis die, toen ze nog een klein meisje was, het dorp verderop aandeed – de kar vol bloemen, de kreten

die Charlie en zij slaakten wanneer ze door gaten in de weg stui-terden, het geratel van die grote metalen wielen. Haar broer was vijf, zij moet bijna vier zijn geweest. Toen ze op de markt waren, had ze gemerkt dat mensen mompelden, staarden, terugdeinsden. Onbekende gezichten, mensen die haar niet kenden. De gefluisterde vragen. Haar vader die werd aangeklampt. *Wat is er met haar? Hoe vreselijk...* Ging ze dood en had niemand dat haar verteld? Ze vroeg het aan haar broer, haar stem hoog vanwege de paniek, en die schudde zijn hoofd. ‘Het komt hierdoor,’ zei hij, en hij drukte zijn vingers op haar handen. ‘Alleen maar hierdoor. Mij vallen ze nauwelijks meer op.’ Maar ze begreep er nog steeds niks van, waarom zou ze verdrietig zijn omdat ze moedervlekken had, waarom zou ze die zien als een probleem dat opgelost moest worden? Er ontstond een oploopje, er werd naar haar gewezen. Iemand stak een hand uit en raakte haar wang even aan. De hand van haar broer in haar hand, zijn snelle ademhaling. ‘Luister niet naar ze,’ fluisterde hij. Maar na dit voorval begon het haar op te vallen en meende ze te zien dat haar vriendjes en vriendinnetjes haar uitlachten of bang voor haar waren, totdat ze zich begon af te zonderen, er steeds vaker voor koos om alleen te zijn.

Ze waren al iets ouder en hadden van hun dominee leren lezen toen ze in de herberg een stukgelezen exemplaar van *Sprookjes en andere verhalen* zagen liggen. Charlie en zij lazen het samen. De gebroeders Grimm en Hans Christian Andersen. Hans-mijn-egel, half egel, half jongen. Het meisje zonder handen, het beest met een olifantenslurf, het lichaam met glimmende vissenschubben. En elke keer werd ze stil van het einde, trok ze haar mouwen over haar handen. Liefde veranderde de hoofdpersonen – Hans ontdeed zich van zijn stekelhuid alsof het een jas was, het meisje kreeg haar handen terug, het beest werd een man – en Nell bekeek de gravures aandachtig, staarde naar die smetteloze, geheelde lichamen. Zouden haar moedervlekken weggaan als iemand van haar zou houden? Elke keer kroop Charlie dichtertegen haar aan

en hief zijn handen alsof hij een toverformule uitsprak waarmee hij haar van die vlekken wilde verlossen, en dan welden de tranen in haar ogen op een manier die ze niet begreep en niet kon verklaren.

Ze laat zich in het water glijden. De kou steekt zo scherp dat het lijkt alsof ze in brand staat, maar de jeuk wordt er minder door. Haar ademhaling stokt, ze maakt snellere bewegingen met haar armen en benen. Ze worstelt zich door de branding naar het diepe, en ze weet dat daar, onder de huid van de zee, stromingen op de loer liggen. De truc is om je mee te laten voeren; ertegen vechten is uit den boze. Wanneer ze voelt dat de stroming aan haar trekt, wil ze er het liefst mee dansen. Ze draait, ze duikt, kleine kiezels worden door de maalstroom tegen haar aan geslingerd. De horizon schittert. Dat vertrouwde verlangen naar vernietiging. Toen ze jonger was kon ze de hele dag zwemmen, tot haar vingers en tenen zo rimpelig waren als oude appels. En nog steeds doet de kracht van het koude water haar denken aan de kinderachtige verhaaltjes die ze verzon. Dat de zee haar naar een onderwaterrijk zou trekken, naar paleizen van kokkelschelpen en zaadparels, een geheime plek waar alleen Charlie en zij naartoe konden. Ze ziet het weer voor zich zoals ze het toen voor zich zag: makreelschotels waarbij je je vingers aflikte, klaterend gelach, een arm die even langs de hare streek... Ze krijgt een hap zeewater binnen en moet hoesten. Als ze opkijkt ziet ze dat ze verder van de kust is dan ze dacht; de kliffen zijn zo klein als tarweschoven.

‘Neeel-lie! Neeel-lie!’

Tussen de golven door vangt ze een glimp op van haar broer, die op de kliffen staat en gebaart dat ze terug moet komen. Zijn angst is aanstekelijk. De kou maakt spikkels op haar huid. Ze voelt zich opeens moe, uitgeput. Haar armen doen pijn, haar jurk is doorweekt en trekt haar naar beneden. Haar polsen staan krom als een wensbotje. Ze heeft de afschuwelijke gedachte dat ze Charlie nooit meer zal zien. Ze ziet voor zich hoe haar opgezwollen lichaam over een week aanspoelt, de ogen opgegeten door de vissen, en dat haar

broer om haar moet huilen. Ze trapt met haar benen, duwt haar gebogen handen door de stroming. De zee zuigt aan haar. Elke haal van haar armen is een kleine overwinning. Het strand wordt groter en ze stoot haar enkel tegen een steen, voelt het bloed langs haar huid stromen. Ze kan de rots grijpen, de golven maken een slurpend geluid, het tij rolt haar over de kiezels.

‘Waar ben je mee bezig?’ vraagt Charlie en hij grijpt haar arm. Zijn broek is drijfnat tot aan zijn knieën. ‘Je maakt me bang.’

Ze wendt zich van hem af om niet te laten merken dat ze buiten adem is, en ook om niet te laten merken dat zijn bezorgdheid haar goed doet.

‘Dit is niet grappig,’ zegt hij, en hij wrijft over zijn pijnlijke knokkels. ‘Helemaal niet grappig.’

Ze waadt terug het water in en duikt met een monsterlijke grimas naar zijn enkels. ‘Ik ga je opeten!’

‘Hou op,’ zegt hij, en hij schudt zich los.

Maar ze ziet een grijns aan de hoek van zijn mond trekken, en niet veel later maakt ze hem weer aan het lachen. Niet veel later is ze de pijn van Lenny’s woorden vergeten, en het staren van de andere dorpelingen. Ze vergeet zelfs dat Charlie een kind krijgt en binnenkort gaat trouwen, en dat niemand háár wil. Nu is ze helemaal alleen met haar broer, dollen ze samen in het water, keilen ze met stenen. Elke kiezel past perfect in haar hand, alsof dit strand, dit dorp, dit leven voor haar gemaakt is. Charlie pakt haar schoenen en rilt in de vroege schemering.

‘Kom,’ zegt ze, ‘we gaan inktvis vangen.’

Charlie pakt het net en de oude roestige lantaarn die ze achter een rots bewaren en steekt de olie aan.

‘Ik wil niet naar het circus,’ zegt hij zo zacht dat ze hem nauwelijks verstaat.

‘Waarom niet?’

‘Ik heb erover nagedacht,’ zegt hij, ‘en ik... ik vind het gewoon niet leuk.’

Haar opluchting komt voor haar als een verrassing. Ze legt haar hoofd op zijn schouder. 'Ik ook niet.'

Ze kijken een poosje naar het water, en de zon zakt tot hij in de golven kookt.

'Daar!' roept ze na een tijdje. In het ondiepe water golft de schim van een inktvis. Charlie veegt hem in het net, en de zwiepende tentakels van het beest raken verstrikt in de mazen.

Ze grijpt het glibberige lijf, dat zacht aanvoelt, als een lever. Het dier is zo gaaf en hulpeloos. Ze denkt aan de fossielen van de plesiosaurussen die wetenschappers dertig jaar geleden opgroeven, gevleugelde en geschubde dieren die bijna vier meter lang waren. Ze probeert zich voor te stellen dat ze zo'n dier met haar blote handen vangt, aan het bedrag dat mensen zouden willen betalen om het tentoon te kunnen stellen. Ze heeft geruchten gehoord over van vissenhuid en apenvacht gemaakte zeemeerminnen die in het museum stonden, naast twee mannen die bij hun middel aan elkaar vastzaten.

Een wereld van wonderen, had iemand het genoemd, waarop Charlie had gezegd: *en een wereld van list en bedrog*.

Het Circus der Wonderen van Jasper Jupiter.

De inktvis pulseert en zijn tentakels zuigen aan haar hand.

'We kunnen hem roosteren op wat kolen,' zegt Charlie.

Haar maag knort. Ze moet vechten tegen de neiging om hem rauw te verorberen, tegen de aantrekkelijke gedachte om iets in haar buik te hebben. Het is een lange week geweest want hun loon kwam later dan gewoonlijk, en ze hebben geleefd op groenten en erwtenpap.

Maar Nell buigt haar rug naar achteren en gooit de inktvis in het water, zo ver mogelijk bij hun netten vandaan.

'Waarom doe je dat nou?' vraagt Charlie kwaad, en hij frons en kwakt zijn net tegen de stenen.

Jasper

In het overhemd van Jasper Jupiter zitten zweetkringen en zijn zweep glipt bijna uit zijn handen. Het doet hem denken aan die warme dagen in Balaklava, toen ze deserteurs een lesje leerden, de knal waarmee het leer op de huid landde. De man kreunt, elke zweeps slag rijt de huid van zijn rug open. Jasper stopt, dept zijn voorhoofd. Het verschaft hem weinig genot, maar hij moet zijn mannen in toom houden. Hij haalt zijn werkmannen uit sloppenwijken en vervallen woonkazernes, rekruteert ze bij de uitgang van de gevangenis; het zijn schooiers die blij zijn dat ze werk hebben, dat ze ergens bij horen. Logisch dat hij hen zo nu en dan moet tuchtigen.

‘Nu laat je het wel uit je hoofd om nog een keer je snor te drukken, hè?’ vraagt Jasper en hij laat zijn knokkels kraken. ‘In ieder geval tot het einde van het seizoen. Zo zie ik het graag.’

De jongen strompelt terug naar de andere werklieden en vloekt binnensmonds.

Jasper kijkt naar de wagen van Toby. Nog steeds donker. Zijn broer is laat. Hij had al terug moeten zijn, moeten helpen bij het demonteren van het grote geraamte van de tent, de wagens gereed moeten maken voor vertrek. Jasper zucht, loopt over het veld en deelt schreeuwend bevelen uit. Bedrijvigheid alom, en als hij langskomt wordt er een tandje bijgeschakeld. Zijn eigen gezicht lacht hem toe vanaf een stuk of tien affiches, vanaf parasols die te koop zijn en vanaf een vertrap pamflet op de grond. Hij pakt het blaadje op en veegt de voetafdruk van zijn wang. *Het Circus der*

Wonderen van Jasper Jupiter. De apen kwetteren harder. Huffen Black, zijn clown en éénarmige wonder, strooit brood en kool in de kooi. De drieling plukt gestolen kippen, waarvan het witte dons als lichtwolken de lucht in dwarrelt en de ingewanden in een emmer worden gesmeten, voor de wolven. Nu de palen hem niet meer op zijn plek houden, bolt het gigantische tentdoek op.

‘Hou hem goed vast!’ schreeuwt hij en de mannen worstelen met de hoeken van het doek en beginnen dan te vouwen, wit op blauw, wit op blauw.

Veertig wagens, tien artiesten, een groeiende menagerie en achttien werkmannen en dierenverzorgers, de jongsten niet meegeteld. Allemaal van hem. Een rondreizend dorp, een hele gemeenschap waarover hij de scepter zwaait.

Hij ziet Toby het terrein op hollen en loopt hem ijlings tegemoet. Het haar van zijn broer zit in de war en hij ziet er verhit uit. Jasper wil zijn ongerustheid niet voor zich houden. ‘Ik zag je al tussen vier planken liggen. Je moet voorzichtig zijn en niet zo laat terugkomen. Als er een stelletje marskramers op je pad komt, trekken ze al je nagels en tanden eruit en verkopen je als een dansende beer.’

Toby kan er niet om lachen. Hij friemelt aan zijn muts, en zijn ogen schieten van links naar rechts. Zijn schaduw is in de avondzon extra lang, waardoor hij nog groter lijkt dan anders. Hun vader zei altijd dat het de ultieme grap van God was om een verlegen schepsel als hij zo’n kolossaal lijf te geven.

‘Kom,’ zegt Jasper iets milder. ‘Wil je een borrel? De werklieden doen die tent wel.’

Toby knikt en loopt mee naar Jaspers wagen. Die heeft alle luxe van een hotelkamer. Een matras van ganzendons, een bureau van ebbenhout, boekenplanken. Overal waar het maar kan zijn affiches geplakt en het lijkt wel alsof de wanden zijn naam verkondigen.

Het Circus der Wonderen van Jasper Jupiter!

Het Circus der Wonderen van Jasper Jupiter!

Het Circus der Wonderen van Jasper Jupiter!

Hij drukt zijn duim op een stukje papier dat loskomt van de wand en glimlacht. De karaf klingelt tegen het glas als Toby een borrel voor zichzelf inschenkt.

‘Hoe is het dorp?’

‘Klein,’ zegt Toby. ‘Arm. Ik denk niet dat we de tent vol krijgen.’

Jasper krabt aan zijn kin. Er komt een dag, denkt hij, dat ik Londen ga veroveren.

Het glas trilt in Toby’s hand.

‘Is er iets?’ Misschien heeft het schuldgevoel zijn broer weer in zijn greep, zoals zo vaak, en drukt het op zijn gemoed. Hij knijpt Toby in zijn arm. ‘Als het vanwege Dash is...’

‘Dat is het niet,’ zegt Toby net iets te snel. ‘Het is... Ik heb... iemand gezien.’

‘En?’

Toby wendt zijn blik af.

‘Wie heb je gezien?’ Hij slaat met zijn vuist op zijn ebbenhouten kast. ‘Was het Winston? Verdomme. Ik wist het. Hij heeft onze plek zeker weer ingepikt. We leren hem wel een lesje. Stuur de werklui er maar op af.’

‘Nee,’ zegt Toby, terwijl hij aan zijn nagelriem pulkt. ‘Het was niemand. Alleen...’ Hij maakt een wegwerpgebaar. Zijn stem is hoog, zoals altijd wanneer hem iets dwarszit.

‘Niemand?’ zegt Jasper. ‘Je kunt het me gerust vertellen. We zijn broers, toch? Met elkaar verbonden.’

De nek van zijn broer glimt van het zweet. Zijn been wiebelt op en neer.

Jasper grijnst. ‘Het was een meisje, of niet soms?’

Toby kijkt naar zijn glas.

‘Ja hoor! Wie was het? Heb je het er lekker van genomen? Een beetje gestoeid in de bosjes?’ Hij lacht.

‘Zo was het niet,’ zegt Toby bits. ‘Ze was niet... Ik... Ik wil er niet over praten.’

Jasper fronst.

Het irriteert hem als hij beseft dat Toby los van hem bestaat, dat hij zijn eigen gedachten en geheimen heeft. Hij weet nog goed dat hij als kleine jongen de tekening van de Siamese tweeling zag, Chang en Eng Bunker, en hoe zijn adem toen stokte. Dit was precies wat Toby voor hem betekende. Alsof ze letterlijk aan elkaar vastzaten. Hun hersenen deelden, of hun lever, of hun longen. Ze voelden elkaars pijn.

‘Goed,’ zegt Jasper ten slotte. ‘Dan hou je je vunzige geheimpje maar voor jezelf.’

‘Ik... Ik moet helpen met de tent.’

‘Wat je wilt,’ zegt Jasper.

Jasper kijkt Toby na, die zich snel uit de voeten maakt. Zijn broer, een helft van hemzelf, zo gesloten als een oester. Zijn glas staat onaangeroerd op het buffet. Wat houdt hij verborgen? Veel bijzonders kan het meisje niet geweest zijn; hij is nauwelijks drie uur weggeweest. Jasper komt er wel achter. Hij komt er altijd achter.

Hij ademt in, trekt een vies gezicht. De wind voert de geur van bedorven krab mee, van rottend zeewier. Hij ziet de wagen van de koudslachter die de leeuwin komt voeren en hoort de wespen helemaal hier zoemen. Hij voelt aan de ring in zijn zak en haalt zijn nagel zacht over de gegraveerde initialen. *E.W.D.* Dan weet hij weer waartoe Toby in staat is.

‘Stella,’ roept hij, omdat hij er niet tegen kan om alleen te zijn. Hij kan haar zien door zijn raampje, ze is zijn olifant aan het schoonboenen en kijkt nu op. Hij heeft zijn ‘*beroemde behemoth*’ Minnie genoemd, en hij laat haar naast Max de muis paraderen. *Het grootste en het kleinste schepsel op aarde!* Hij heeft Minnie vorige week op zijn eenendertigste verjaardag gekocht voor driehonderd pond en was blij dat hij haar kon bevrijden uit handen van de handelaars, die haar oren aan flarden hadden gescheurd met hun haken. Vreemd toch, dacht hij, dat hij zo goed tegen menselijk leed kon en zo slecht tegen dat van dieren. In de Krimoorlog

waren het vooral de gewonde paarden waardoor hij van slag raakt, maar de schreeuwende soldaten lieten hem koud. ‘Wat heeft het voor nut om zoveel herrie te maken?’ zei hij dan tegen zijn vriend Dash. ‘Alsof ze met dat ellendige gejammer hun armen en benen weer terugkrijgen.’

‘Kom wat drinken,’ roept hij naar Stella, die haar emmer neerzet. Hij hunkert naar haar, hij wil in haar wegzinken, hij wil haar nemen, bij haar naar binnen gaan en haar bevredigen. Door met haar te vrijen wil hij het gevoel krijgen dat Dash hem heeft vergeven. Hij brengt zijn glas naar zijn lippen en merkt tot zijn verbazing dat hij trilt.

Nell

Nell suikert viooltjes in haar huisje. De kat kijkt loom maar met gespitste oren toe terwijl ze de bloemetjes in het eiwit dompelt en door de suiker draait. Ze heeft al de hele dag het gevoel dat ze bekeken wordt. In de ommuurde tuin, waar ze met pijn in haar rug honderden bosjes plukte, voelde ze de ogen van de andere arbeiders in haar rug branden. Toen ze met Charlie naar huis liep, was het alsof er duizend ogen oplichtten in de heggen – fazanten en veldmuizen en een enkele spin in zijn web.

Haar vingers staan even stil, glinsterend van de suiker. Ze hoort een zwak geluid, alsof er lucht uit een balg wordt gedreven.

Hoempa hoempa.

‘Wat is dat?’ In de hoek van de kamer schrikt haar duttende vader wakker.

‘Vast de circustrompetten,’ zegt ze, en ze gunt zichzelf een blik uit het raam. Ze kan alleen de bovenkant van de tent zien, de blauwe en witte strepen. Was Charlie nu maar hier, had hij er maar niet voor gekozen om vanavond op het land te werken.

‘Ik snij die verrekte leeuw zijn keel door als hij weer de hele nacht gaat lopen brullen.’ Hij komt overeind. ‘Ik heb een keer een kreeft met drie scharen gevangen. Had het gedrocht beter op zuur kunnen zetten en voor een lieve duit kunnen verkopen.’

Nell fronst. Het dorp is getroffen door de ‘circuskoorts’, zoals Charlie het noemt. Iedereen heeft de mond vol van reuzen en dwergen, jongens met varkenshoofden en beermeisjes. Piggott, de voorman, liet zelfs de kleine *cartes de visite* zien en de porseleinen

figuurtjes die hij van elke artiest gekocht had: de krachtpatser, de vlinderman, de leeuwin. ‘Een stuiver per stuk,’ verkondigde hij trots, en hij tikte op zijn zilveren horlogeketting. Maar toen hij de volgende ochtend ontdekte dat er geen kippen meer in het hok zaten, was hij minder blij. Iemand had het wasgoed van hun lijn gepikt. En het gerucht ging dat er reizigers waren beroofd en een meisje was aangerand. Toen Nell naar bed ging, hoorde ze gekrijs, gelach, het gejangk van een viool. Haar hart bonsde van angst en opwinding.

Hoempa hoempa.

Haar vingers dompelen, ziften, draaien en drukken de bloemetjes in een kartonnen doos. *Bessie's suikerviooltjes*. Bij de deur staat een krat waarop in dikke letters *Londen Paddington* staat. Soms haalt ze haar duim langs die woorden, stelt ze zich de viooltjes voor als actrices in wijde paarse rokken die ernaar hunkeren om ergens anders te zijn. De vrolijkheid waarmee ze door het land boemelen en in een ander landschap ontwaken. Hun ogen opslaan en uitwaaieren over de stad, waar ze hun paarse rokken in torenhoge witte taarten wriemelen en met hun beentjes zwaaien. Misschien is het de koningin wel die ze tussen twee vingers klemt. En onderwijl zal zij – die ze zaaide, beschermde tegen onkruid, afsneed en inpakte – voor eeuwig heen en weer lopen tussen de kleine stenen kamers waar ze ontkiemden, met handen die ruiken naar het geurwater dat ze op de blaadjes spuit om ze nog aantrekkelijker te maken.

Haar vader begint te snurken, en tussen zijn kin en kraag hangt een draadje speeksel. Het zeeglas dat hij aan het sorteren was klettert op de grond. Hun huisje ligt vol met dit soort dingen, nutteloze prullen waar een passerende landloper hem hopelijk een paar centen voor wil geven. Oude verroeste landbouwwerktuigen, stenen met gaten erin, de schedel van een mus, mosselschelpen die hij aan draden rijgt.

Hoempa hoempa.

De andere dorpingen zullen naar kunststukjes kijken die zo curieus zijn dat ze zich er nauwelijks een voorstelling van kunnen maken. Magie, toverspreuken, trucs. Even verbluffend als wonderen. Paniek vliegt haar aan, alsof alles om haar heen verandert en zij hetzelfde blijft.

Eerder die dag hoorde ze de circusbaas door een spreektrompet blèren.

Komt dat zien! Komt dat zien! De leukste grappen, altijd nieuw! Komt dat zien! Zoveel fabelachtige wonderen hebt u nog nooit bij elkaar gezien...

Ze werpt een blik op haar vader en veegt haar handen af aan een doek. Drie stappen en ze staat in de tuin.

Het is een verrassend kille avond voor eind mei en ze rilt een beetje wanneer ze naar buiten loopt. De lavendel trilt, de brandnetels worden platgeslagen door een plotselinge windvlaag. Ze trekt haar kapje strakker om haar gezicht.

De grote man met het leren wambuis zal er ook zijn. Ze vraagt zich af of hij een artiest is, hoewel ze hem niet op het affiche zag staan. Een jongleur misschien, of een vuurvreter.

Hoempa hoempa.

Het kan geen kwaad om het van dichterbij te bekijken. Niemand die haar zal zien. Snel, voordat ze zich kan bedenken, klautert ze over de muur en holt naar het veld.

Verspreid over het veld staan wagens, alsof een kind zijn speelgoed heeft laten liggen. Het ruikt naar verbrande suiker en sinaasappelschil, naar dieren en smerige lijven. De muziek zwelt aan. Het terrein is vrijwel verlaten, buiten de tent staan alleen een paar mannen die een sigaar delen, een hond met drie poten piest tegen een karrenwiel. Het gras is bezaaid met pannen en pijpinden en geblakerd op plekken waar een vuurtje is gestookt. Brak water dat de kleur heeft van een vleesjus. Ze voelt haar hart bonzen in haar oren.

Elke woonwagen heeft een andere kleur, met in een boog de naam van de artiest erop.

Brunette, de reuzin uit Wales.

Stella de Zangvogel.

Tobias Brown, fotograaf in de Krimoorlog.

's Werelds kleinste rariteitenmuseum.

Ze loopt naar deze laatste wagen, wacht tot de mannen de andere kant op kijken en schiet dan naar binnen.

De wanden hangen vol met planken. Er staan glazen potten op en gepolijste fossielen en een waterbak met een glimmende vis erin. In een troebele vloeistof zweeft een witte krokodillenkop, zijn ogen volgen haar terwijl ze door de kamer loopt. Ze voelt aan een gigantische broek en leest het bordje dat erbij staat. *Deze broek was van de befaamde Daniel Lambert, de dikste man ter wereld.* Daarnaast staat een piepklein theepotje: *gebruikt door Charles Stratton, generaal Tom Thumb.* Heel even overweegt ze om het in haar zak te laten verdwijnen.

Ze stoot haar hoofd tegen het skelet van iets kleins. Een muis? Een rat? Ze deinst achteruit, zoekt steun bij een plank. Het diertje slingert heen en weer als een misdadiger aan een galg. Ze hoort alleen haar eigen ademhaling, het natte geluid als ze slikt. Die krokodil is niet dood, flitst het door haar heen, hij kan elk moment uit die pot springen en een hap uit haar keel nemen. Ze drukt haar handen tegen haar hals, loopt achteruit en vliegt de trap af. De mannen zijn weg.

Ze moet eigenlijk naar huis om viooltjes te suikeren. Ze had in de tussentijd een paar centen kunnen verdienen. Maar ze ziet dat de tent aan de achterkant een beetje openstaat. Niemand die het merkt als ze daar naar binnen glipt. Niemand die het iets kan schelen.

Het tentdoek is zwaar en voelt vetzig, en ze duwt het opzij.

In een brandende cirkel van licht ziet ze een grote man in een militair pak staan. Hij heeft een goudkleurige cape om en op zijn hoofd staat een heel hoge hoed. Het is de circusbaas die grijnzend midden op het affiche staat. Hij zit op een van die grijze beesten,

een olifant. Zo'n groot beest heeft ze nog nooit gezien, en zijn huid is beschilderd met bloemen. Ze bijt op haar lip. Zijn armen zwaaien rond, alsof hij in een grote pan staat te roeren, en hij zweept het publiek op tot hysterische hoogte.

'Wij bieden u iets wat u nog nooit hebt gezien, iets waardoor u meteen naar uw bril grijpt, waardoor u alles in twijfel trekt wat u ooit gezien of gehoord hebt. U zult uw ogen niet geloven...'

Overdonderend. Het geluid. Het licht. Harder dan onweer, dan een stoomtrein. Feller dan de schittering van de zon in het water. Rond de ring staan honderden lampen die rood en blauw licht werpen. Smeerkaarsen branden op hoepels en kandelaars, dennenfakkels laaien op in hun houders. Zoiets heeft Nell nooit voor mogelijk gehouden. Het is angstaanjagend, betoverend.

'Het nieuwste, het beste, het raarste.' Hij beklemtoont elke lettergreep en de menigte schreeuwt harder, hongert naar meer. Ze probeert het rode haar van Lenny te vinden, maar de mensen versmelten tot één wazige massa. Iemand slingert een pot met een vloeistof de ring in, een ander smijt met een verrotte kool die als een wond openbarst. Ze kent deze mensen al haar hele leven, Hector en Mary en mevrouw Pawley, en toch bewegen ze nu als één, een grote lachende, proestende massa van lichamen.

Knallende cimbalen, donderende trommen, een harde klap en een vrouw die zich vastgrijpt aan een stok aan een touw en door de tent zweeft. 'Stella de Zangvogel!' Haar benen zijn roomwit, er zitten putjes in, en haar kleine rode doublet schittert. Door haar plooiakraag lijkt het alsof haar hoofd wordt opgediend op een bord. En ondertussen kwettert ze. Krijst als een meeuw en tijlpt als een merel. En bij elke zwaai probeert ze hoger te komen en sneller te gaan, totdat ze een rode schicht is en haar lichaam kronkelt als een vis. Hoe zou dat voelen, om de wind te horen ruisen, om met één hand aan een dunne stok te hangen, alsof de zwaartekracht geen greep op je heeft? En dan ziet Nell het: een baard, blond en dik, die over de rand van haar plooiakraag valt.

Ze staart met open mond. Diep in haar buik voelt ze iets samentrekken. Het is alsof ze iets heeft gezien wat onthutsend maar tegelijkertijd verbluffend mooi is, zoals een dode ijsvogel in het riet. Ze weet nu hoe anderen zich voelen wanneer ze naar haar kijken.

Doe eens een handstand! Voordat straks de andere wonderen komen.

Nell kan haar ogen er niet van afhouden, ze kan zich er niet van losrukken. Was haar broer maar hier, was er maar iemand bij haar, zelfs haar vader was goed geweest. Ze ziet een kleine vrouw met een baby in haar armen die in een open rijtuig door vier poedels de ring in wordt getrokken. Een man begint te jongleren, stukken huid hangen als vleugels van zijn schouders, zijn rug is beschilderd als een admiraalvlinder. Een aap in een soldatenuniform rijdt op een paard, een gebochelde vrouw bakt een oester op hete kolen in haar mond, en een reuzin smeert een paal in met rundervet en hangt een stuk vlees aan de punt. ‘Wie klimt naar boven voor de prijs?’ roept de circusbaas vanaf zijn zetel op de olifant, en ze ziet hoe de dorpeling zich verdringen om de paal en glijdend en glibberend omhoog proberen te komen.

Daar is Mary; Nell ziet haar vanaf de zijkant, ze lacht en duwt een jongen naar voren. Dat moet een van haar broers zijn. Maar dan buigen ze tegelijkertijd hun hoofd en maakt Nells hart een sprongetje. Het is Charlie. Nell deinst achteruit en wankelt. Dan rent ze weg, over het veld, over de muur, naar het huisje waar suikerbloemen bij de kachel uitgestald liggen, en de schaamte is zo hevig dat het voelt alsof iemand hard op haar borst drukt.

Haar broer wil niet met haar gaan. Hij deed alsof hij helemaal niet naar de voorstelling wilde, maar dat was een leugen, een smoes. Hij wilde er met Mary naartoe. Hij is al bezig een leven in te richten zonder haar.

Haar oog valt op de viooltjes op tafel, het snoepgoed waaraan ze de hele middag gewerkt heeft. Ze pakt het dienblad op, en de nog platte dozen ook. Een vlaag van woede snijdt als een mes dwars

door haar heen. Ze schuift alles de kachel in en ziet het gezicht van Bessie het engeltje vlam vatten en tot as verschrompelen.

Een uur later komt Charlie terug. Hij stinkt naar rundervet en in zijn ogen schitteren van de dingen die hij heeft gezien.

Nell zegt niets. Ze spoelt het zand van de wortels en snijdt ze boven een pan kokend water in plakjes. Ze is negentien, zegt ze tegen zichzelf, en haar broer is twintig. Waarom zou hij niet ergens naartoe kunnen gaan zonder haar? Ze moet er maar aan wennen.

‘Hoe was het?’ vraagt ze ten slotte.

‘Ik was helemaal in m’n eentje in het veld. Iedereen zat in het circus.’

‘O,’ zegt ze.

‘Volgens mij hebben we niets gemist. Ik heb ze nog wel horen gillen, net een hok vol varkens die slecht wordt geslacht.’ Hij kijkt om zich heen. ‘Waar is vader?’

‘Die probeert wat oud glas en een kapot wiel te verkopen.’

‘Wat is er?’

‘Niets.’ Ze perst er een glimlach uit.

Maar tijdens het eten kan ze hem niet aankijken. Hun vader komt niet terug en met een lepel schuift ze zijn portie aan de kant. Het wordt snel koud, en er vormt zich een wit vetlaagje op het oppervlak. De wortels zijn zo zacht dat ze in haar mond uit elkaar vallen. Het vleesnat is korrelig en smaakt naar aarde. Charlie friemelt aan zijn mouw, zijn knie gaat op en neer, alsof er in zijn hoofd circusmuziek speelt.

‘Wat is er?’ vraagt hij ten slotte. ‘Vertel op.’

Ze legt haar lepel neer. ‘Ik vind het niet erg, hoor.’

‘Wat?’

‘Als je ergens naartoe wilt zonder mij...’ Haar stem hapert, klinkt te hoog. ‘Maar lieg er alsjeblieft niet over.’

Hij legt zijn hoofd in zijn handen. ‘Ik was op weg naar het veld,

maar toen zag ik de tent en Mary vroeg of ik meeding en... de verleiding was te groot.'

'Waarom heb je me niet opgehaald?'

'Ik... Ik dacht dat je er overstuur van zou raken.'

Er komt een gedachte in haar op, en ze buigt haar hoofd alsof hij haar geslagen heeft.

'Je denkt dat ik zoals hén ben. Je denkt dat ik... dat ik een "levende curiositeit" ben. Een "wonder".'

Hij zegt niets en ze gaat door, steeds harder. 'Je denkt dat Lenny gelijk had, of niet soms? Daarom ging je met hem vechten. Omdat je wist dat het waar is.'

'Wat?' zegt hij met zijn hand voor zijn mond. 'Hoe kun je dat denken? Je weet dat je in mijn ogen hetzelfde bent als iedereen.'

'Als iedereen,' herhaalt ze.

Charlie gooit zijn handen in de lucht. 'Ik probeerde je alleen maar te beschermen...'

'Beschermen? Mij? Ik had al een man en kinderen kunnen hebben.'

De waarheid blijft onuitgesproken tussen hen in zweven, hangt flikkerend in de lucht. *Maar niemand wil jou hebben.*

'Je bent bang hè, dat andere mensen me zullen zien zoals jij me ziet. Als een... een... een... ' Ze krijgt het nauwelijks over haar lippen. 'Een wangedrocht.'

Haar eigen woorden zijn als klappen in haar gezicht. Ze wil ze wegmaken, terugstoppen in haar keel. Ze wil dat hij zegt: *Dat is niet zo. Dat is niet zo, Nellie.* Maar ze heeft ze uitgesproken, tastbaar gemaakt, en als hij zijn hand op haar arm wil leggen deinst ze achteruit, alsof zijn vingers haar branden.

'Nellie,' probeert hij.

Ze kan het niet verdragen. Ze wil haar handen tot vuisten ballen en het uitschreeuwen, ze wil de tafel omgooien en de kommen tegen de muur smijten. Maar ze kan het niet. Ze kan het nooit. Slechts één keer heeft ze haar zelfbeheersing verloren, slechts één keer heeft

ze uiting gegeven aan de woede die anderen er zo achteloos uit gooien. Het was maar een kleinigheidje, een meisje had de gladde stenen ingepikt die ze bij elkaar had gezocht en toen gezegd dat ze van haar waren. Ze herinnert zich de kille stem van de dominee. *En waarom zou zij iets willen hebben wat van jóú is?*, had hij heel kalm tegen haar gezegd. De manier waarop hij bij het woord *jou* was blijven hangen, alsof zij niets had wat het waard was om te stelen. Alles kwam eruit, de echte en ingebeelde minachting waarmee ze bejegend was, en ze raapte de stenen op en gooide ze weg. Haar rug deed pijn, vanuit haar binnenste kwam een brul, maar toen ze zich omdraaide zag ze dat iedereen naar haar keek, met meer afschuw dan ze ooit bij hen had gezien. Een kind begon te huilen. Het meisje was verbijsterd, de dominee ook, alsof ze niet begrepen dat ze haar hiertoe hadden gedreven. Ze beseftte dat ze hen báng had gemaakt; haar monsterlijke razernij paste bij de mens die zij in hun ogen was. Sindsdien deed ze nog meer haar best om een goed mens te zijn, om aardig gevonden te worden, om anderen niet tegen de haren in te strijken, om hun verwachtingen van haar te logenstraffen.

Als ze opstaat – zo kalm en langzaam als ze kan – probeert Charlie haar niet tegen te houden. Als ze de deur opent blijft hij zitten, met zijn handen voor zijn gezicht.

Dan staat ze buiten, alleen. Ze holt door de hoofdstraat en over het pad naar de kust, de heggen zijn een groene waas achter haar tranen. De boterbloemen staan in bloei, en in het laatste restje zonlicht lijken het net brandende kaarsen. Een diepe plas glinstert, de weerspiegeling van de maan verdrinkt erin. Ze tilt haar rok op en verkoopt de maan een schop en breekt hem in duizend stukken, haar benen worden nat. Ze stoot haar teen en onderdrukt een kleine schreeuw van woede.

Ze loopt door naar de kliffen, en ze ademt snel en diep. Op de zee danst een licht, een raderstoomboot ploegt zich door de golven naar het westen. Er zitten honderden mensen op die boot, onderweg naar een nieuwe start, naar de plek waar hun nieuwe

leven zich zal ontvouwen. Ze pulkt aan de snee die de steen op haar enkel heeft gemaakt, geniet van de stekende pijn. Woorden weerkaatsen – *als iedereen, probeerde je te beschermen* – en bloed stroomt over haar voet.

Voetstappen achter haar. Ze duikt in elkaar, maakt zichzelf klein, maar het is gewoon haar broer.

‘Weer zo’n stoomboot,’ zegt hij. ‘Naar Boston? Of New York?’

Hij kijkt zo triest dat haar woede vervliegt. ‘New York, denk ik.’

Het is hun manier om het goed te maken, hun hart ophalen aan een droom die Nell zogenaamd met hem deelt. Amerika. Charlie heeft het er voortdurend over. De boerenhoeve die ze daar zullen hebben, de rijke oogsten die ze daar zullen plukken. Het is een onschuldige fantasie, want ze weet dat het er nooit van zal komen, dat ze zo’n bedrag nooit bij elkaar kunnen sparen. Hier in het dorp is ze veilig, de mensen kennen haar.

Hij legt zijn hoofd op haar schouder. ‘Het spijt me.’

‘Het is al goed,’ zegt ze, en dan trekt hij haar naar zich toe, zo plotseling dat ze bijna struikelt. Het is geruststellend, net zoals toen ze klein waren en als samengepakte kittens tegen elkaar aan sliepen. Nu hebben ze ieder een eigen matras, maar soms als ze ’s nachts wakker wordt kan ze nauwelijks de verleiding weerstaan om met haar hand naar zijn wang te reiken.

‘Het oude slingertouw is er nog,’ zegt hij, en hij wijst naar de eik die een stukje landinwaarts staat. Zelfs in het donker kan ze het gerafelde touw aan de tak zien hangen.

‘Ik weet het.’

Charlie rent ernaartoe en grijpt het touw. ‘Ik ga eerst,’ zegt hij.

Het was hun lievelingsspel toen ze klein waren, maar toen ze wat groter werden verdween het uit hun gedachten.

‘Ik ben Stella de Zangvogel!’ roept hij. Het ziet er vreemd uit als hij zich zo vastklampt; hij is te groot voor het touw. Joelend zwaait hij boven de steile helling.

‘Nu ik,’ zegt ze. Ze neemt het touw van hem over en vliegt veel

verder dan hij, heen en weer, de lucht stroomt langs haar wangen en door haar haar. Haar hart raast. Ze raakt vervuld van dat bekende gevoel, een ontluikend verlangen om een ander te zijn.

‘Ik leef!’ schreeuwt ze. ‘Ik leef!’

‘Niet zo hoog,’ zegt hij, maar het kan haar niets schelen. Ze wil juist dat de angst door haar lijf giert, dat ze dronken wordt van de spanning. Ze beeldt zich in dat Lenny haar nu ziet en dat het hem verbaast dat ze verder zwaait dan hij ooit zou durven.

Ze haakt haar arm in die van Charlie terwijl ze naar huis lopen, en hij praat honderduit over Amerika. ‘Als we elke avond werken, hebben we over vijf jaar genoeg bij elkaar gespaard en hangen we – stel je dat eens voor – op de achtersteven van een stoomschip over de reling terwijl de Amerikaanse kust in zicht komt...’ Ze wil dit moment bewaren, alsof het al voorbij is. Zij met z’n tweetjes, lachend en stenen voor zich uit schoppend.

Het zal niet lang meer duren voordat hij een kind en een vrouw heeft. Het zal niet lang meer duren voordat in het dorp alle paren zijn gevormd.

Dorpelingen stromen de herberg uit. Iemand gaat op een stoel staan en begint een lied te schallen. ‘Laten we meedoen,’ zegt Charlie. ‘Daar is Mary.’

‘Kom!’ roept Lenny en hij wenkt hen. ‘Piggott zegt dat we morgen een dansfeestje hebben.’

Nell blijft staan, en haar hart bonst. Ze voelt aan de plek waar Lenny een keer haar arm streelde. Dan ziet ze bij de eik een gebogen man staan. Ze herkent hem aan zijn kromme, gammele benen.

‘Wat doet pa?’ vraagt ze.

‘Hij bekijkt het affiche.’

Hij buigt zich naar de boom, aait het biljet alsof het een schoothondje is.

‘Het circus is al geweest, domoor,’ zegt ze, en ze probeert hem weg te trekken. Ze merkt dat hij gedronken heeft en zijn doos met prullen niet meer bij zich heeft.

‘Raak me niet aan,’ bromt hij, terwijl hij zich loswurmt.

‘Hij bedoelt het niet zo,’ zegt Charlie, te snel.

Maar hij bedoelt het wel zo, dat weet ze.

Zijn ogen wijken niet van het kleurrijke affiche. De dwerg op haar wagen. De krokodil in de pot. De vlinderman en de krachtpatser, de identieke drieling en Stella de vliegende zangvogel.

‘Ik had een kreeft,’ mompelt hij.

‘Kom, pa,’ zegt Charlie, en hij steekt zijn hand naar hem uit.

Hij haalt naar hem uit en rent dan half strompelend naar het circus. Lantaarns bungelen aan bomen als dode mollen aan een hek.

‘Laat hem maar,’ zegt Charlie. ‘Hij is een zot.’

‘*Het Circus der Wonderen van Jasper Jupiter*’, leest ze hardop, en Charlie legt een arm op haar schouder en trekt haar weg.